СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ   РІК XL.   Ч. 174.   Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 28 липня 1932.   VOL. XL.   No. 173.   Jersey City, N. J., Thursday, July 28, 1932.   THREE CENTS.

ГРОМАДЯНСЬКА КАМПАНІЯ ЗА ОЩАДНІСТЬ

ГУВЕР І РУЗВЕЛТ ЗА ОРҐАНІЗАЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — У вівторок заложено спеціяльну громадянську орґанізацію, звану Краєва Ліґа Ощадности („Нешенел Економі Ліґ"), яка поклала собі за ціль поборювати урядову витратність. Між першими цілями Ліґа поставила собі завдання перевести знесення річних оплат для ветеранів еспанської й великої світової війни, що само малоб ощадити урядови 450 міліонів долярів на рік.

Ліґа має у своїм уряді багато визначних людей. На чолі Ліґи станув Бирд, відомий летун та віцеадмірал. На чолі дорадної ради стоїть бувший президент Кулидж, в раді є Ал Смит, Ілайгу Рут, Нютон Бейкер, ґенерал Першинґ, адмірал Вілієм Симз. Кандидати великих політичних партій, себто Гувер і Рузвелт, попирають заходи Ліґи.

ПЕРЕДВИБОРЧА КАМПАНІЯ.

ВАШИНҐТОН. — Джеймс Фарлі, голова краєвого комітету демократичної партії, скликав демократичних провідників на нараду в справі його плянів виборчої кампанії.

Президент Гувер виголосить свою промову про приняття кандидатури на президентуру з републиканської партії дня 11 серпня в годині пів до 9 вечером. Його промова буде розіслана рядом радіових стацій на всю Америку й Европу.

З РУХУ В ПРОМИСЛАХ.

ФИЧБЕРҐ (Масс.). — У цілому ткацькому промислі Нової Англії слідно кращий рух. Декотрі фабрики працюють уже цілими днями, а декотрі беруть робітників навіть на нічну шифту.

Роботи почали теж фабрики ткацьких виробів у декотрих містах Пенсилвенії й Ню Йорку.

УРЯД БУДЕ ВИКИДАТИ ВЕТЕРАНІВ СИЛОЮ.

ВАШИНҐТОН. — Уряд постановив викинути з урядової землі 3,000 ветеранів великої війни, що розтаборилися там у домах, призначених на валення. Ветерани просили департамент скарбу відложити валення домів, але уряд відмовив просьбі.

УРЯД ПРОТИ ПЛЯНУ СЕНАТОРА БОРИ?

ВАШИНҐТОН. — Федеральний уряд ще не дав ніякої офіціяльної заяви про плян сенатора Бори. Близькі до уряду ґазети натякають, що уряд не думає зміняти своєї політики супроти воєнних довгів.

ОБІКРАВ ПІДПРИЄМСТВО НА 650,000 ДОЛЯРІВ.

НЮ ЙОРК. — Дж. С. Бейч енд Ко., одно з найбільших в Америці підприємств для виробу дроту, стратило через крадежі одного свого робітника 650,000 долярів. Робітник працював в уряді касієра та вживав довгі роки фондів підприємства для особистих спекуляцій на біржі та виставного життя. Коли викрито недобір, він признався до всього. Шкода була обезпечена в бондовій компанії.

РЕДАКТОР ОБЖАЛОВАНИЙ ЗА ВБИВСТВО.

НЮ ЙОРК. — Велика лава присяжних суддів постановила обжалувати за вбивство Деменіка Тромбету, редактора італійського тижневика „Іль Ґрідо Деля Стірпе". Кажуть, що він убив визначного фашиста, Сальватора Арену, котрий загинув в ночі 4 липня на стації Статен Айленд Рейлрод у Ст. Джордж.

БАТЬКО ВБИВ СИНА.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — Джан Робертс, богатий земельний власник, убив свого сина Ерла Робертса, відомого фінансіста. Подія скоїлася в офісі сина. На поліції батько зізнав: „Як я прийшов до канцелярії сина, він виняв револьвер. Я мусів стріляти". Коли його питали, чого він прийшов до канцелярії сина, батько сказав: „Він обманув мене на 135,000 долярів, і я прийшов до нього, щоби дістати на цю суму чек, який він мені обіцяв".

ИДЕ ДО ТЮРМИ ДЛЯ ПРОТЕСТУ.

МІЛВОКІ (Висконзин). — Пані Клем Сілі, богата горожанка цього міста, пішла до тюрми відсидіти кару 30 днів, коли суддя засудив її на 25 долярів кари за те, що їхала містом 36 миль на годину. Вона каже, що не їхала скоро, що поліцай говорив неправду, а суддя не то що не хотів їй повірити, але навіть не хотів її вислухати.

ЗА ВБИЙСТВО КОВТУНА.

НЮ ЙОРК. — Поліційні аґенти, що ведуть слідство над вбийством Льонгина Ковтуна, мають уважати думку про політичний підклад убийства за безосновну. Таксамо безосновною уважають вони теорію про те, що підкладом були ріжниці між ним, як босом, і робітниками. Припускають, що можливо Ковтуна вбили з цілю ограблення, або може з пімсти за те, що він встряв у „чужий район" у якомусь незаконному бизнесі.

НОВА КНИЖКА ФОН ЕРЦЕНА ПРО ПОЛЬЩУ.

Німецький журналіст Ф. В. фон Ерцен, автор голосної, в Польщі забороненої книжки „Дас іст Полен", видав тепер нову книжку п. з. „Польща при роботі" (Полен бай дер Арбайт). Тенденцією цієї книжки є доказати державну нельояльність польської меншости в Німеччині, інспіровану та завогнювану Польщею. Катовицька „Польонія" докоряє з цієї нагоди міністерству закордонних справ у Варшаві, якого „беняміньком" був колись згаданий журналіст, коли ще як кореспондент берлінської преси перебував у Варшаві. Завдяки, мовляв, цій спеціяльній опіці відчинялись не одні двері перед ним, які нормально булиб замкнені. Інакше не мав би фон Ерцен таких докладних інформацій про Польщу, як ті, які має. Нову книжку називає „Польонія" безличним пашквілем.

ЦІКАВА ПТИЦЯ.

Один з природників у південній Африці підмітив, що рід тамошніх зазуль, турако, красить часом на червоно руки.

Турако — це чудова птиця, якої тулів вкритий темно-фіолетним лискучим пірям, а голова й крила гарячо червоним. Показалося, що саме це піря з крил красить руки. Його барва складається з легко розпусканих сполук міди, котрі ще лекше розпускаються, коли замочити їх у воді, з малим додатком амоняку.

ЦІЛІ СЕЛА ГРАБУЮТЬ ПОТЯГИ.

У звязку з частими нападами на залізничі потяги і грабунками на залізничих стаціях у північно-західній Польщі, міністерство шляхів скликало конференцію з представниками поліції, щоб обміркувати засоби безпеки та охорони. На конференції стверджено, що при деяких залізничих шляхах цілі села займаються нападанням на товарові потяги та грабунками.

НЕВИЧЕРПАНА ЕНЕРҐІЯ МОРСЬКИХ ФИЛЬ.

Вічно рухлива поверхня моря — це невичерпане джерело енерґії, яка може бути легко зужита тоді, коли вичерпаються теперішні джерела механічної енерґії на землі. Багато винахідників працює тепер над відповідними машинами, що мусіли би бути збудовані у виді помп, які підносилиб морську воду до високоположеного збірника, відки вона, опадаючи знову на поверхню моря, порушувалаб машини електростації. Найвідповіднішою помпою був би в цім випадку т. зв гідравлічний таран, через те, що морські хвилі при великій масі мають відносно малу скорість.

Скількиж енерґії можна дістати з морських хвиль? Отже хвиля, висока 1.2 м. при 10-ох м. глибини, дає енерґію 15 коней на 1 м. ширини. Коли візьмемо під увагу, що на дорозі до електростації пропаде 60%, то остаточно дістанемо на 1 м. побережа енерґію 9 парових коней. А це доволі багато. На кінець слід відмітити, що зреалізування цього пляну може наступити по вичерпанню всіх теперішних джерел енерґії, бо будова такої стації коштувала би велику, на нинішні часи, суму грошей.

ВТІКАЮТЬ З БОЛЬШЕВИЦЬКОГО „РАЮ".

Біля села Милятин, як повідомляють із Рівного, перейшли радянську границю 12 селянських родин з дітьми, між ними одна родина з 5 дітьми. Оповідають, що втікли з большевицького раю з причини неможливих життєвих умовин. Один з них був засланий на Сибір, звідки втік і, вернувшись до своєї рідні, втік до Польщі. А що перед двома місяцями з їх околиці перейшли до Польщі два православні священики, то большевики арештували всіх православних і католицьких духовних, які ще залишились були в околиці, і запроторили їх в тюрми в глибині Росії.

КРЕХІВСЬКИЙ ВІДПУСТ.

Цьогорічний крехівський відпуст стягнув непроглядні товпи прочан. Було приблизно 30,000 людей. Було безліч крамарів. Зазначилась теж більша праця львівських і місцевих злодіїв. Слід підмітити, що всякі спекулянти роблять на подібних відпустах у краю всякі нечисті інтереси. Використовують таку ситуацію комуністи й розкидають свою бібулу. Шкода, що не видко на відпустах нашої національної преси, яка знайшлаб масовий попит. Тим моглиб занятись наші читальні.

УРОДИНИ НА ПАСОВИСЬКУ.

В лісі, біля залізничої стації Трояновка (Ковельщина), Казимира Догналевич, пасучи корови, повила дитину. Через брак помочі дитина в скорому часі померла.

ЖАХЛИВИЙ УЧИНОК ЖІНКИ.

В селі Глубічку Великім, біля Тернополя, 31-літня Юлія Пітак намагалася вбити сокирою свого мужа Івана, безрукого інваліда. В р. 1920 йому ампутовано обі руки внаслідок комплікації ран, які він одержав на війні. До р. 1927 Пітак перебував у львівськім заведенні для інвалідів, де пізнав свою теперішню жінку й вона згодилася вийти за нього замуж. Але подружа не було щасливе і, як каже Пітак, його дружина нераз відгрожувалася йому, що його убє.

Пізним вечером 22 травня Пітак прийшов до дому. Жінка його позамикала вікна й двері, сіла на ліжку й попросила, щоби він сів біля неї. Та коли цей не хотів, вона силою взяла його й посадила біля себе. Тоді витягнула сховану в ліжку сокиру та вдарила Пітака в голову над лівим оком, а другий раз у бороду. Пітак, облитий кровю, півсвідомо копнув жінку ногою й кинувся в напрямі дверей. Та двері були замкнені. Щоби сховатись перед розшалілою жінкою, яка знову взяла до рук сокиру, запхав голову під ліжко. Тоді жінка вдарила його сокирою в плечі, розтинаючи убрання й шкіру, а сама вибігла з хати.

Після цього вчинку зголосилась вона на постерунок і сказала, що вбила мужа. Коли з нею прийшли до хати поліціянти, і коли вона побачила, що її муж жиє, зі здивуванням сказала: „Що, він ще жиє?"

Сусіди Пітаків кажуть, що Пітак мав любку й правдоподібно на цьому тлі дійшло до такого трагічного вчинку. Юлію Пітак арештовано й відставлено до суду в Тернополі.

МАСОВА ПОШЕСТЬ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

У Старому Константинові і Звягелі на радянській Волині шириться пошесть червінки і черевного тифу. Яких 60 сіл в числі 15,000 осіб хорує. Одною з причин масової пошести є недостача цукру й чаю. Селяни пють від довшого часу сиру воду. Шпиталі переповнені і давно перестали приймати нових хорих, з яких багато вмирає по дорозі.

СТРАШНИЙ ПОРАХУНОК.

В канцелярії почтової аґенції в Панівках біля Рибнику 31-літній листонош Йосиф Януш застрілив з револьвера управника тієї аґенції, Альойза Солтиска, після чого відобрав собі теж життя. Слідча влада замкнула й опечатала почту.

ЗАСУДИЛИ ОБМАНЦЯ.

Коломийський суд засудив на 5 літ важкої тюрми Дмитра Мельника, що в роках 1929 і 1930 їздив по Східній Галичині та, представляючись за представника ріжних торговельних фірм, виманював у селян гроші. Загалом ошукав він селян на суму 4,000 зол.

ТЕЖ НАСЛІДКИ КРІЗИ.

Одна з найбогатших колись інституцій в Австрії „Віденська Академія Наук" терпить тепер великі матеріяльні недостатки. В останньому часі уряд перестав виплачувати признані їй субвенції і, як подає „Берл. Тагеблят", академія не має навіть чим заплатити направи годинника, що міститься в її будинку.

СЛІПІ НА КОЛЬОРИ.

Є люди, що не бачать деяких кольорів так, як бачать їх інші. Звичайно не годні відріжнити кольору червоного від зеленого, або синього від жовтого. Легко про це переконатися, якщо дати їм ріжнокольорові нитки і казати поскладати по кольорам. Тоді вони поскладають разом на одну купку нитки зелені й червоні, бо одні і другі є для них попеласті.

Такі люди називаються дальтоністи, а хороба — дисхроматопсією, або дальтонізмом, від імени славного анґлійського ученого фізика Дальтона (1766 — 1844), що сам терпів на цю хоробу, досліджував її і познайомив з нею світ 1794 р. На дальтонізм терплять більше мужчини, 4 — 5 на 100. Звичайно його одідичують, але дальтоністом можна стати і внаслідок довше треваючої недуги очей. Часто трапляється, що діти дальтоніста здорові, нормальні, а внуки теж дальтоністи. В самій Німеччині є коло 2 і пів міліона дальтоністів. Очевидно, що такі люде не можуть бути машиністами, ані на залізницях, ані на кораблях, бо не моглиб відріжнити світляних сиґналів і спричинювали би катастрофи. Цікаво, що дальтоністами бувають деколи й малярі.

НЕБЕЗПЕЧНЕ СТРІЛЬНО.

Біля села Стаховець поставської громади пастухи розпалили вогонь в місци, де знаходилося артилерійське стрільно з часів світової війни. Настав вибух, який відкинув кількох пастухів на кілька метрів, а одного тяжко покалічив. В додатку від розкиненого вогню повстала пожежа і знищила кілька гектарів ліса.

НІМЕЧЧИНА БУДЕ ЗБРОЇТИСЬ, НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА ВЕРЗАЙСЬКУ ЗАБОРОНУ

ВОЄННИЙ МІНІСТЕР ШЛЯЙХЕР БУДЕ ОРҐАНІЗУВАТИ АРМІЮ, ПОТРІБНУ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Справжньою сензацією бічужого часу стала промова воєнного міністра, ґенерала Шляйхера, яку він виголосив через радіо. В своїй промові ґенерал Шляйхер отверто заявив, що коли Европа не обмежить свого зброєння й не зменшить своїх воєнних сил, то Німеччина створить таку армію, яка їй потрібна для оборони, відповідно до розмірів держави та її стратеґічного становища.

Цим міністер недвозначно заявив, що Німеччина не буде виконувати постанов Верзайського мира, якими її фактично обеззброїли й не дозволили мати армії. Населення Німеччини стріло з великим задоволенням промову ґенерала Шляйхера, який уже довший час є „таємною людиною", що ще за лаштунками уряду Брінінґа мав великий вплив на політику німецького уряду, а тепер він отверто диктує свою політику урядови.

ЗНЕСЕНО ВІЙСЬКОВИЙ СТАН.

БЕРЛІН (Німеччина). — Декретом президента Гінденбурґа знесено воєнний стан у Берліні та в провінції Бранденбурґ. Вся влада від військових перейшла до рук комісаря імперського уряду, д-ра Брахта, який тепер є фактичним диктатором Пруссії. Він запевняє, що вибори 31 липня до райхстаґу перейдуть спокійно й у повнім порядку.

Знавці політичних відносин думають, що тепер на виборах багато виграють центристи на чолі з Брінінґом, а крайні соціялісти та фашисти дещо стратять, бо не можуть вести своєї „гучної" передвиборчої аґітації, як це вони робили раніше.

ЯПОНІЯ ВИСТУПИТЬ З ЛІҐИ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Доповідь комісії Ліґи Націй, що розслідувала становище в Манджурії, робить Японію винуватою в тих крівавих подіях, що там відбулися. На такий рапорт комісії не згодиться Японія й не прийме ніяких обвинувачень та застережень, чи попереджень Ліґи Націй.

З огляду на це Японія готується виступити з Ліґи Націй.

ЗГИНУЛИ НІМЕЦЬКІ ҐАРДЕРМАРИНИ.

КІЛЬ (Німеччина). — В Балтийському морі, недалеко острова Фемарн, загинуло воєнно-морське вчебне судно „Ніобе". На ньому було 105 моряків. З них кружляк уратував всього 40, а 65 вважають загинувшими. Серед загинувших переважно учні ґардермарини воєнної фльоти.

„Ніобе" плила під повними вітрилами, коли несподівано налетіла буря й перевернула судно. Більшість загинувших знаходилася в своїх каютах на найнижчому покладі судна. Це найбільша катастрофа в німецькій фльоті, яка сталася по війні.

СУДЯТЬ ФАШИСТІВ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — В Або почався суд на 102 фашистами, яких обвинувачують у повстанню в березні. Тоді фашисти хотіли скинути уряд, який, на їх думку, не досить енерґійно боровся з большевиками. Суд продовжиться принаймні місяць часу.

ҐОРҐУЛОВ ЧЕКІСТ.

ПАРИЖ (Франція). — На суді над убийником президента Франції, Ґорґуловом, перейшло кілька свідків, які стверджують, що Ґорґулов був чекістом та комуністичним аґентом-провокатором. Козак Лазареф катеґорично стверджує, що Ґорґулов є той чекіст, який у ростовському чека кілька місяців тортурував його, встромлюючи під нігті голки та ламаючи пальці. Лазареф на суді показував свої скалічені пальці.

Ґорґулов старається заперечити, що він був чекістом, або комуністичним аґентом, а говорить, що вбивство зробив з „ідейних мотивів", як російський патріот. Суд признав Ґорґулова нормальним.

РОСІЯ ВИНУВАТА ЗА ВІЙНУ 1914 РОКУ.

ВІДЕНЬ (Австрія).—Бувший австро-уґорський посол у Сербії, ґенерал Ґішль, опублікував відомости про час убивства австрійського наслідника та про початок війни. Він твердить, що Сербія була вже готова цілковито приняти ультимат Австро-Уґорщини й дати певну сатисфакцію, коли премієр Пашич одержав з Петербурга велику телеґраму, яка радила сербському урядови не піддаватися вимогам Австрії, бо за Сербією стоїть вся російська армія.

Ця телеґрама, каже ґенерал Ґішль, змінила становище Сербії супроти австрійського ультимату, що привело до війни.

ПОЧТОВА БЛЬОКАДА МАНДЖУРІЇ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Китай розпочав почтову бльокаду Манджурії. Ніякої почтової кореспонденції не пересилається з Китаю до Манджурії, таксамо, як не приймається почти з Манджурії до Китаю. Китай замкнув уже 800 почтових контор, що знаходилися на території Манджурії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СЕНЗАЦІЙНИЙ ВИСТУП СЕНАТОРА БОРИ

Сенатор Бора виступив минулої суботи на радіо з промовою, яка знайшла широкий відгук не тільки в Америці, але й в Европі. Він підняв у цій промові питання, чи в Америці не було би порадно обнижити воєнні довги або і їх зовсім зректися. Сенатор Бора стоїть за таку думку. Він каже, що без скасування воєнних довгів світ і Америка не можуть вернутись до нормального економічного й політичного життя. Американський уряд мусить це сказати собі отверто й після цього поступати; він повинен скликати конференцію держав, поставити відважно це й інші питання на порядок дня, заступати цю думку відкликання воєнних довгів та переперти її.

Сенаторови Борі приплеснули деякі газети й деякі політичні провідники. Але американський уряд мовчить, не говорить ні слова. Видно, він числиться з тим, що Американці не люблять думки про зречення воєнних довгів. Коли так, то сенаторови Борі належиться ще й признання за його горожанську відвагу, за те, що він сказав це, що інші може признають, але сказати бояться.

Що сенатор Бора видно добре свідомий того, що Американці настроєні проти відкликання воєнних довгів, це видно з того, що він кілька днів після своєї радіової промови заповів дальші промови на цю тему. Цими промовами він не наміряє нічого іншого, як переконувати Американців, що його дорога є краща від інших доріг. Він думає вживати кождої нагоди для пропаганди своїх поглядів.

Ця постанова сенатора Бори є справді незвичайно повчаюча. Богато є в нас людей, які представляють собі, що наш нарід знаходиться у якомусь виїмковому стані; що він, приміром, мусить робити пропаганду про свою справу, тоді як інші від цеї потреби буцімто звільнені. Богато в нас людей так знеохочується виглядами такої пропаганди, що вони всяку народню роботу закидають. І ось тепер тим людям сенатор Бора своїм поступком дає красну науку. Видно, що не лише наш нарід потребує пропаганди, але кождий нарід, кожда партія, напрям, чи стремління, яке ще не є добре відоме широким кругам. Правда, і в інших народів є люди, які застрашуються потребою пропаганди, як це видно з заховання уряду Америки, але відважний чоловік перед такою трудністю не уступає: коли діло показує, що йому треба зробити пропаганду, то він стане цю пропаганду робити. Певна річ, що вона може йому не вдатись, але коли він її робить, то може справу виграти; а як пропаганди не робить, то згори засуджує себе на невдачу.

О. Сновида.

БОЛЬШЕВИЦЬКА РОБОТА ЗА ГРАНИЦЕЮ

В останні часи богато говориться про „пакт неагресії", який має нібито заключити совітська Росія з Францією чи з Румунією.

Наївні політики сподіваються від того якогось відпруження міжнародніх відносин. Але при тім забувають на одно: що **Росія має два обличчя: одно — це уряд СССР, друге — Комінтерн.** І коли СССР і Совнарком можуть підписати всякі „пакти неагресії", то Комінтерн ці „пакти" ані трішки не зобовязуватимуть. СССР може офіційно сховати зброю, чи ні, — Комінтерн провадитиме дальшу війну з Заходом.

І що найцікавіше: провадитиме ту війну не лише через власні комуністичні організації, підлеглі Комінтернові, але й через ріжні інші, нібито невтральні і нібито незалежні.

До таких належить передовсім — II-гий Інтернаціонал. Ніби ворожий комунізмові II. Інтернаціонал, завше спішить на поміч Совітам, коли зайде потреба. І ще недавно, на пропозицію Ренođеля, Екзекутива II. Інтернаціоналу жадала, щоби її секції вплинули на свої уряди, поінтервенювати на користь СССР проти Японії. Також рідко коли II. Інтернаціонал протестував проти кривавого червоного терору, чи то на Україні, чи таки в самій Росії.

Є й інші організації. Серед документів, знайдених у мера Іврі, Марана, на совітській пенсії були такі установи: 1) **Лівиця соціялістичної партії** Франції (С. Ф. І. О.), що отримувала 45,000 фр., 2) **Гурток кооператорів** — 4,250 фр., 3) **Селянська Рада** — 35,000 фр., Є й інші, про які нема згадки в документах Марана, а саме: 5) **Le Sport ouvriev;** 6) **Федерація Синдикатів для антирелігійного виховання, 7) Антикольоніяльна Ліґа** (яка має дбати про „Визволення" західноевропейських кольоній, але — російських — ні-. 8) **Товариство друзів СССР,** 9) **Т-во приятелів нової Росії,** з її філіями у Франції, в Англії, в Німеччині, Чехії, Голяндії, в Італії, Бельгії, в Швайцарії, в Данії, Швеції, в Норвегії, в Аргентині і в Японії. 10) **Le Secours rouge International,** 11) **Антифашистівські Комітети** та інші.

Все це—замасковані „штурмові бригади" Москви, що виконують її накази. Зрештою вони й самі з тим не криються. І так, в „Известіях" 18. III. п. Vernochet, секретар ген. ITE **(l' Internationale de travailleurs de l'Enseignement)** „просто з мосту" заявляє, що метою т-ва є — „коли не розбити комуністичну революцію, то її приготовляти".

А опріч тих „товариств" є індивідуальні помічники — яких просто купується. Є це оті чужинці з іменем, які — без знання передреволюційної Росії, без знання мови, — гальопом перелетять пару визначних міст, побачать пару „потемкінських сіл" і випускають спеціяльні нумери часописів з пеанами кривавому режимові...

Совіти працюють. І якжеж мало працюють їх вороги! Як мало працюємо ми, Українці, яким повинно як найбільше залежати на тім, щоб отворити чужинцям очі на велику брехню нашого часу, якою є Совітська Росія.

Ті, котрі мають перо в руках, ті, котрі мають звязки в чужій пресі, — повинні використовувати кожду нагоду (нпр. процес Союза Визволення України, розстріли на Дністрі) — щоби демаскувати світові лайдацтва большевизму, і **вияснити велике значіння України, яка — єдино вона — потрафить унешкідливити російську потвору для нашої цивілізації.**

„Пакти" й інші зобовязання Совітів—це ніщо, це „трики"! **Єдині відносини, які можуть існувати між нашою цивілізацією і Росією — це боротьба на життя і на смерть.** Чим скорше ми і Захід в цім переконаємося, тим ліпше.

Ніякий культурний нарід не може обійтися без шкільного Товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітного апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. — Скількиж більше значіння для бездержавного українського народу має „Рідна Школа" в старому краю! Памятаймо на це!

ІЗ ДІЯЛЬНОСТИ ЛИТОВСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА

У тому часі, коли український нарід програв у боротьбі з ворогами тимчасово, литовський нарід втратив у боротьбі з Польщею свою стару столицю Вильно. Оця боротьба з спільним ворогом та прагнення відібрати свої землі з рук окупанта, зблизили оба ті народи та викликали взаїмне заінтересовання собою.

Уже від 1921 р. литовська преса широко пише про Україну та про визвольні змагання Українців, шукаючи разом з тим звязків з українською пресою. Це саме бачимо й в українській пресі. Тим започатковано період литовсько-українського зближення та співпраці. За пресою пішло зближення поодиноких людей та організацій.

Для тіснішої співпраці було засновано 27. листопада 1927 р. спільне Литовсько-Українське Товариство. Наперед створено ініціятивну групу, до якої увійшли: П. Скіпітіс, професор Вайльоніс, Бартович, Казітієнас і Давджвардас. Завданням організаторів було перевести всю підготовчу працю для заснування товариства. Праця ця кінчиться успіхом і 20. січня 1928 р. зібралися загальні збори згаданого товариства в салі литовських стрільців. Установчі збори затвердили статут і вибрали президію у складі: Скіпітіс, проф. Біржишка, Креве-Міцкевічус, Бартович і Давджвардас. Завданням вибраної президії було виготовити плян діяльности та почати переводити його в життя. Плян виготовив д-р Пуриціс. Головна його точка звучить: **„Діяльність Литовсько-Українського Товариства має завданням не тільки запізнати обо народи з собою, але є вона далеко більша; найважнішим моментом являється тут ярмо, що його несуть оба народи наслідком загарбання Польщею литовських та українських земель. Завданням обох народів є зіслення та протиставлення прояв заборчої польської політики".** Згідно з тим наміченим пляном товариство розвивало свою діяльність. Про деякі публичні виступи його тут згадаємо.

І так 14. III. 1928 р., якраз в півріччя віддачі українських земель Радою Амбасадорів Польщі, **виголосив д-р Пуриціс реферат: „Доля українських західних земель по світовій війні".** Тогож самого року улаштовано листопадове свято. Від 1929 р. заведено радіо-програми, які тревають по нинішній день; виголошується реферати про українські справи, музичні репродукції українських пісень та музики й сольові співи.

В р. 1929 (21. II.) вибрано нову президію, до якої увійшли: проф. Біржишка, д-р Пуриціс, Р. Скіпітіс, Бартович і Давджвардас. Нова президія влаштувала свято Т. Шевченка 14. III. 1929 р. із ширшою програмою, яку передавано через радіо. В тому самому році улаштовано також 2 концерти-балі, один під протекторатом пані Біржишкене, другий, пані Тубелене. Крім того президія використовує пресу, щоб поінформувати литовський загал про українські визвольні змагання та про українське життя взагалі. Литовська преса віднеслася дуже прихильно до починів президії. В численних органах, головно в „Лїєтувас Аідас", „Мусу Ритоявс", „Трімітас", „Карс", „Мусу Вільнияус", „Лієтувос Жініос" появляються статті та замітки. Накладом ВВС видає тогож року президія брошуру: **„Україна під чужою владою".** З кінцем 1929 р. товариство влаштовує концерт, в якому бере участь хор литовських стрільців, під проводом п. Маріопоса, співаючи литовські й українські пісні. Заразом ген. Нагавічіус влаштував в литовськім військовім музею український день при співучасти військової орхестри та хору.

В березні 1930 р. вибрано нову президію товариства в складі: проф. Біржишка, д-р Пуриціс, Бартович, проф. Вайльоніс і Давджвардас; заразом створено контрольну комісію, до якої увійшли: Вайтекунас, Мачіукевічіус і Ворона.

Рік 1930, це рік нового лихоліття, нових страждань Українців під Польщею, рік „пацифікації" та звірського „втихомирювання" Українців. Події з того часу знайшли широкий відгомін в литовській пресі, яка була переповнена звітами, картинами, описами польських звірств, тощо. Якраз велику частину матеріялу доставляло Литовсько-Українське Товариство. Заразом президія товариства скликала протестаційне віче, внесла жалобу до Союза Народів та використала радіо для пропаганди. Не було Литовця, що не був би докладно поінформований про „пацифікацію".

Цьогож року, їде голова Товариства проф. Біржишка до Америки для навязання тісніших звязків із литовською та українською еміграцією. Про його працю широко писала своєчасно українська та литовська преса.

В р. 1931 влаштовано свято Шевченківське, а 1. XI. святковано величаво річницю повстання української держави на Західній Україні.

З діяльности у біжучім році треба згадати про свято Шевченківське. Відбулося в салі литовських стрільців. Свято відкрив секретар товариства, а заразом голова пропагандивного відділу литовських стрільців, п. Давджвардас, який привитав присутніх та зясував ціль свята. По нім виголосив промову голова товариства, проф. Біршишка. Промовець поінформував присутніх про творчість Т. Шевченка, вказав на значіння Т. Шевченка для українського народу, а далі представив дотеперішні етапи боротьби Українців за волю та порівнав визвольні змагання Українців з боротьбою Литовців за Вильно. Дальшим бесідником був член президії товариства та заразом голова Гуртка Українців у Кавнас, п. Бартович, який говорив по українськи. Промовець відповідними цитатами з творів Шевченка змалював присутнім славну минувшину України, потім зруйнування її ворогами, далі любов поета до батьківщини та його ненависть до ворогів. По тій промові артист держ. опери п. Оранрас відспівав кілька литовських пісень, а п. Креховецький продеклямував уривок із „Катерини". Свято-концерт закінчили співами та грою на бандурі два брати Форостенки, знані литовському загалові зі своїх попередніх виступів.

25. квітня б. р. улаштовано свято 300-ліття уродин гетьмана І. Мазепи. Свято рівнож відбулося в салі литовських стрільців. Першою точкою був реферат в литовській мові проф. університету, визначного литовського історика п. Йонінаса, що представив найважніші моменти із змагань українського народу до самостійности, зокрема спинився на гетьмані Мазепі. По тім рефераті відспівали при грі на бандурі брати Форостенки враз із п. Кривоносом думу Мазепи про чайку та кілька народніх пісень. Оркестра литовських стрільців грала українські й литовські пісні. Свято закінчено актом із „Наталки Полтавки", що його підготовили члени „Гуртка Українців". Це була перша українська вистава перед литовською публикою.

Кавнас, в червни, 1932.

М. Р.

О. І. Бочковський.

НАРІД СОБІ

(Шляхами національної самодопомоги серед ріжних народів).

(8)

Цікаво, що ініціятива збудовання цеї школи власними коштами вийшла від кількох **селян,** а підтримало її естонське студенство, яке студіювало здебільшого в дорпатському університеті. Коли царська влада дала дозвіл на цю школу, в 1871 р. повстав „Комітет фундаторів школи ім. Олександра" (Aleksandri kooli asutajate komitee) з метою перевести всенародню грошову збірку для здійснення цього пляну. 1 грудня цей Комітет оголосив в естонському щоденнику відповідний заклик до естонського народу. Ця відозва знайшла незвичайно живий відгомін по цілій Естонії. Негайно почали закладатися філії цього товариства у провінції та збиралися гроші. На протязі року згаданий Комітет мав 72 філії. Відгукнувся також братній фінський нарід. Грошовий чистий прибуток за цей перший рік виносив — 9,739 карб. 7 коп. Естонців було тоді щойно ½ мілйона.

Цей успіх сполохував балтійських німців до рішучої контракції. Почали її пастори, використовуючи церкву для контрпропаганди. Вони доводили, що естонці — селяни і через це вони не потребують ані середніх ані вищих шкіл. Німці казали: „естонський нарід замалий, та через це не має права на існування", Голова Естонського відродження **Гурт** у звіті за перший рік діяльности цеї установи не лише рішуче заперечив всі ці ворожі аргументи, але при цій нагоді розвинув програму естонських національно-культурних змагань. Звичайно, доводи Гута не переконали балтійських німців, але примусили їх лише до зміни тактики. Відтак свою руїнницьку роботу вони переводили вже естонськими руками. Кожен нарід і зокрема поневолений — має своїх яничарів-руїнників. Це або перевертні та ренегати, або ріжні маняки, то що, які нераз в ім'я бажання кращого свідомо чи несвідомо нищать добре. Коли Остзейські німці побачили, що їхня ворожа пропаганда в пресі та на зборах не досягає мети, а навпаки ще підбадьорує та обєднує естонський національний табор, тоді вони знайшли естонського селянина **„П'ярта Суїю,"** людину майже неграмотну, від імени якого велася далі полеміка в пресі проти власної естонської школи. Цей „Part Suija доводив своїм землякам, що естонським селянам не потрібна жадна вища освіта й що вони можуть користуватися добрими німецькими школами. Естонське селянство стихійно зареагувало на цю нахабну провокацію. До часописів рясно посипались протести села. Багато з них протестувало дуже символічно, посилаючи гроші для Е. О. К. — з приміткою: „Замісць відповіді П'ярту Суіяві".

Тоді було зроблено спробу зруйнувати цей комітет із середини. Ця спроба була більш успішною. Вона була скерована проти голови Комітету — Гута. Знайшовся такий фанатик — Якобсон, якому успіх Гурта не давав спати, бо він сам претендував на провідника народу. Отже він взяв на себе ролю „голосу народу". Почалися полеміки, напасти та запідорювання „самозванного" Комітету; була переведена у 1878 р. (тоді капітал Комітету виносив 33,247 карб. 65 коп.) — ревізія, що лише ствердила бездоганність праці Комітету; відтак пішли згоплошення окремих думок; розпочалася конкуренційна сепаратистична та ворожа акція, і, врешті, жалюгідний розклад в лоні самого товариства, через що, на радість німців, все проволікалося здійснення його головної мети.

За браком місця неможливо тут зупинитися на всіх перепетіях цього трагічного розвитку, де політичні інтриги пошкодили загально-національну справу. Зверну увагу ще на ролю естонського жіноцтва в цій національній акції. Естонки заклали для цієї мети свій жіночий комітет, який для здобуття грошей влаштував три спеціяльні „базари", що відбулися з великим фінансовим успіхом, давши 3,115 руб. 19½ коп. чистого прибутку. Врешті, комітет мав понад 30,000 карб. й землю під будинок, але школа, проте, не будувалася, бо продовжувалися старі та виникали нові сварки політичного або персонального характеру. Не було й щодо типу самої школи. Одні хотіли, щоб це була фахова агрономічна школа, другі гадали, що це має бути реальна школа. В 1882 р. переміг цей останній проект, але внутрішній розклад продовжувався далі. В 1883 р. прихильники Якобсона, користуючись відїздом Гурта до Петрограду, скинули його з головування. Це ще більше загострило конфлікт між більшістю та опозицією. Тоді встряв у цю справу царський уряд, що скликав загальні збори, які були фактично останніми, бо їхні ухвали влада відкинула, а саму організацію розвязала. Зібрані гроші було передано до державної скарбниці, а в будинку школи в Карлгофі (біля Оберпален), призначеним для приміщення першої естонської середньої школи, згодом (в 1888 р.) була вкрита урядом **московська** міська школа ім. царя Олександра, яка утримувалася з відсотків на естонський національний фонд, складений на цю рідну школу.

IX.

Народи, що століттями були приспані й здавалося засуджені вже історією на вічну поталу, прокидаючись під впливом бурхливих подій світової війни та революції, відразу ж, немов інстинктивно стають на шлях національної самодопомоги, під прапором засади **„Нарід — собі".** Ось один новітній, цікавий приклад з післявоєнної доби. Маю на думці культурно-національну акцію **молодо-бретонських** активістів, скупчених біля бретонського квартальника **"Gwalarn"** (Північ — Захід), що існує від 1925 р. На протязі століть Франція марно намагалася денаціоналізувати Бретань, яка добровільно з нею злучилася. Від часу революції французький державний централізм особливо дошкульно веде кампанію проти своїх „окраїн" та „народів". Проте, непримирима та непіддайна Бретань живе. Винародовилися лише бретонські міста, але села заховали свою національну відрубність та свою рідну мову. Бретонське селянство — це ядро одноміліонового бретонського народу — мали на увазі провідники часопису "Gwalarn", поставивши своїм завданням поширення просвіти серед свого народу в рідній мові та боротьбу проти культурного занепаду батьківщини, спричиненого паризьким централізмом. Для цього треба було витворити модерну національно-свідому бретонську інтелігенцію, щоб вона відтак пішла в нарід та будила його.

Це робить і в цім напрямі багато вже зробив "Gwalarn". Його заходами був зреформований бретонський правопис, модернізована літературно-бретонська мова, для чого були видані добрі словники. Цей рух подарував бретонському народові десятки творів красного письменства та популярно-наукового змісту, як питомих, так і перекладних, а передовсім гарно видані й чудово ілюстровані книжечки для дітей, які знайшли великий попит не тільки серед школярів, але й серед старшого покоління.

Бретонці не мають рідної школи. Париж у 1925 р. заборонив послугуватися бретонською мовою в школах, навіть як допомоговою. Отже "Gwalarn" мусів книжкою заповнити цю прогалину. Для цього його заходами виходить бретонознавча секція публікацій: "Ar skol brezoneg" (Бретонська школа); а поприцього під гаслом "Brezoneg ar Vugale" (Бретонська мова для дітей) був закладений спеціяльний фонд, з якого набуваються дитячі книжки, що даруються немаєтній дітворі. Акція ця, як вкладки жертводавців, так і список розданих книжок, публікується у звітах на сторінках часопису "Gwalarn".

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Кождий сотик, кождий датоі
Нашій „Рідній Школі" в дар
Це майбутнього завдаток,
Це на ворога удар.
Рідна Школа — наша зброя,
Рідна Школа — це наш щит,
В Рідній Школі — міць героя,
Що неволю повалить.

—o—

Національним ідеалом українського народу переймається дитина в Старому Краю тільки в „Рідній Школі", Тому піддержім завзято її змагання в її другому пів-столітті!

Ювилейний рік 50-ліття „Рідної Школи" використаймо для закріплення дотеперішніх її досягнень. Даймо їй тверду основу на будуче півстоліття.

МОЖНА ПЕРЕСИЛАТИ ХАРЧІ Й ОДЕЖУ ДО С.С.С.Р.

Управитель відділу закордонних пересилок в Америкен Експрес Компані, Джан Д. Л. Деннен, видав комунікат з повідомленням, що саме тепер завершено важний крок вперед, котрий являється незвичайним облегченням передачі грошей до Совітського Союза. В тій справі дійшло до порозуміння між Америкен Експресс Компані й совітською торговельною установою „Торгсін". „Ця нова умова, — каже Д. Д. Л. Деннен, — дасть спромогу багатьом Американцям прийти з допомогою своїй рідні й приятелям, котрі живуть у Союзі Совітських Республик.

„Торгсін" — це совітська державна установа, зорганізована на те, щоб жителі СССР могли купувати харчі й мануфактуру по приступним цінам. „Торгсін" має свої крамниці в більше як сотні міст совітської держави; ті крамниці приймають гроші від мешканців Злучених Держав Америки й Канади з тим, що видають за них одяг чи харчі тим особам, котрих американські посилачі вкажуть.

„Америкен Експрес Компані може тепер наслідком згаданої вище умови передавати грошеві посилки в „Торгсін" прямо, без посередництва чужих банків. Значіння цеї постанови просто неоціниме для тих людей, котрі раньше мусіли або купувати тут в совітських торговельних представників квитки на мануфактуру чи харчі, або мусіли пересилати закуплені тут речі до СССР, або з інших причин мусіли переходити складні митарства з урядами й банками. Тепер усе те діловодство зведено до звичайної банкової трансакції. Видається заграничний банковий переказ на бажану скількість американських долярів на імя „Торгсіна" та з прізвищем і адресою тої людини, котрій покупка чи гроші мають бути передані.

„На те, щоби посилки йшли як найшвидше, Америкен Експресс Компані рішила посилати рівночасно з переказом до „Торгсіна" також спеціяльні повідомлення до тих, кому цю покупку зроблено. Ті посвідки відсилається найближчим поспішним пароплавом, що відходить з Ню Йорку до Европи. Предявлення такого повідомлення у крамниці „Торгсіна" на місці в СССР улегчить видачу посилки. На бажання посилаючому буде доставлена посвідка від адресата, що він бажані продукти отримав.

„У поспішних випадках можна буде переказувати гроші на „Торгсін" каблеграмами".

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

I.

UNBELIEVING REALITIES ABOUT RED RUSSIA.

By M. Chuchem.

(Translated from the "Hadaor").

(The following article is taken from the Hebrew Magazine the "Hadaor" by the request of the author. Mr. Chuchem is a well-known social worker and Hebrew teacher and at one time was the principal of the Ottawa Talmud Torah. The following translation is an astonishing document of what is taking place in Russia to-day. There are a large number of people that we know who have the necessary proof that the conditions are such in Russia but the fear of the Ogpu or Check-ka absolutely refuse anyone to use these documents. Editor's Note).

It is now more than a year that evidence has come to me showing the extremely cruel measures used by the Communist Secret Service Police to extract ransom from American relatives to free their friends from the horros and nightmares that belittle the Spanish Inquisition. It was therefore with keen anticipation that I awaited the arrival of tourists and friends as well as those that suffered at the hands of the Ogpu. It seems impossible to believe that humans created in the image of the Almighty could be capable of such intensely barbaric actrocities. But what can be done when this is the terrible truth borne out by actual eyewitnesses who have seen and heard tortures that drive people to the borders of insanity. (I will consider Ukrainia only as my proof comes from that vicinity and I do not wish to incriminate other parts of Russia).

On the Gold Nigths — kidnapping nights — all the towns of Ukrainia are raided and with a prepared list of names and addresses arrest those — it may be anyone in the house — who have or had received money from relatives out of Russia. Those that produce the money are extremely lucky but the unfortunates who have already spent theirs to buy absolute necessities are forced by means of tortures to send a telegram to their American relatives telling them that they need money to undergo an immediate operation. Once the money is received the prisoner is released having paid his ransom. (If a person has some outside connection he is also taken).

Here is a list of tortures which have actually been used:—1. A large number of people are forced into a small room and heated beyond human endurance. The foul air is an added torture. (A modern Black Hole of Calcutta). 2. In cold weather the windows of the house are removed and the occupants are forced to go about naked. 3. One of the Ogpu will sneak up behind a man undergoing the third degree, purposely and a pail of ice water will be thrown on the one that is questioned. 4. Needles are driven into the nails of the hands and feet. Plyers are used to pry the nails of the hands and feet. 5. The teeth are yanked out especially if they have any gold fillings. 6. Damp rock salt is spread on the floor and on their knees they are forced to walk about until the skin is torn off. 7. People are forced to sit on steel brushes that are used to clean hemp. 8. Ice is placed under the arm-pits of both men and women. 9. For days at a time people are not allowed to go to sleep. 10. Men and women are attacked sexually in the most fiendish fashion. There are other tortures that are too horrible to even put in print.

One witness gave evidence that he saw a man undergo torture that drove him insane. In another case the doctors at a hospital dared to protest that the method used by the Ogpu, especially where the bodies of humans were dismembered by the criminal attacks. The Ogpu denied this but how are we to show that the Ogpu is guilty? One man was visited by the Ogpu and when he saw them he fainted. When they explained that they had nothing to ask of them he shutted himself in his room and refused to come out for two years.

In regards to the food, I have discovered there is a scarcity for the future. A disease known as "huger typhoid" is threatening to break out among the people. A secret order has been issued to the druggists ordering them to dye water and give it to the people to assure them that they can be cured.

Such is the work of the "Dollar Inquisition."

(The Ottawa Hebrew News, June, 1932).

II.

LETTER FROM UKRAINE.

(The following is a letter that was given to us for publication with our promise that we would not reveal the identity of the writer or recipient. It was agreed that the letter would be shown to any interested parties with proof that their intentions are strictly honourable.—Editor's Note).

THE LETTER

(Translated from Jewish).

Russia, April 11th, 1932.

Dear Sister:

We are starving and we beg of you to send some food. I know that you are having a hard time yourself to make ends meet but there would be a blessing on you if you could send me some money at least to buy food. If you like, you may send it to Kiev, where there is a food agency and they will forward me the food. The prices here are very high and what should cost about five dollars one has to pay fifteen. For my last meal we had some bread that was over two weeks old but with some water we were able to digest it. I appealed to our brother in ——— but he writes me that in that part of Russia conditions, as far as food is concerned, are better but there is a severe penalty for any one that is caught sending food. The money he is making is barely enough to keep body and soul together.

Conditions, here, are terrible and one dare not trust the other. The family who live next door to us was attacked by the Checka and the son was taken to prison. The Checka released him when his uncle, from America, had sent him two hundred dollars. I shouldn't write about such things for it may mean prison and even something worse but I have lost hope and I don't seem to care what happens. The synagogue where we used to go has been turned into a club and those of us that are religous are mocked and taunted at our prayers.

They teach the children, in the school, to strong Communists and to be informers. There was the ——— family which we used to know and the son informed the Checka that his parents had received American money. They took the money and in return gave them some roubles which is not worth much. When the son was asked why he did it, he replied that he did it for the government.

My son ———, who is in the ——— buseness, made a fair success at first but when he tries to buy sugar he has to pay such a high price that when he sells it no one can afford to buy the product. Our old business, which used to give us such a good income, has been taken away from us and to start once again we need money, but the principal thing now is to find something to eat. I don't mind it so much myself but it pains me for the children. Please try and do something.

Your only sister,

R.

(The Ottawa Hebrew News, June, 1932).

У школі.

Учитель: Грибик, скажи мені двоциферне число.

Ученик: 27.

Учитель: А коли переставити цифри, то яке число дістанемо?

Ученик: Я не знаю.

Учитель: Сідай! Іванців, скажи мені двоциферне число.

Ученик: 36.

Учитель: А коли переставити цифри?

Ученик: Не знаю.

Учитель: Сідай! Фінкельштайн, скажи мені двоциферне число!

Ученик: 33. А тепер хай пан професор переставлять.

М. Костишин.

ПРОГРАВ БАТЬКА В КАРТИ.

Жив собі Іван багатий
По старому стилю;
Скупендряга, що за шага
Козу гнав би милю.

Скупість його не завела:
Були в нього гроші,
Товсті воли і корови,
Копики хороші.

Лиш в родині не щастилось:
Діти помирали,
З дванацятьох лиш одного
Сина згодували.

А звичайно одинак,
Був собі пещений,
До байдужности, гульні
З маленьку навчений.

Нагулявшись молодим,
Виріс у розкошах,
Ані міри, ні рахунку
Не знав він у грошах.

Було днями смачно спить,
Ночами гуляє,
З гультаями напуваєсь,
Або в карти грає.

Роки плили як з водою
Один по одному...
„Слухай, стара — батько каже —
Чи не досить тому?...

„Пора сина уговкати,
До роботи брати;
Зледащіє на нінащо,
Як буде гуляти".

„Ех, ти, старий, все плетеш
Якісь небилиці!
Скажи краще, хай шукає
Жінки, молодиці.

„Ми зашлемо з рушниками
Весілля — женити...,
Як ожениться, то й сам
Навчиться робити".

„Правду, правду, стара, кажеш.
Треба му сказати,
Нехай піде між людей
Жінки пошукати".

Знову минув якийсь час.
Аж разу одного
Кличе батько свого сина
Тай каже до нього:

„Годі, сину, гульні тої,
Пора подумати,
Оженитись, придивитись,
Господарювати.

„Гульня не дасть тобі хліба,
Потреба робити;
Але, сину, рук до праці
Мусиш приложити".

„Хто? Я, тату? — смішком каже —
Не кажіть дурницю,
Таж ви, тату, наскладали
Грошенят копицю.

„Вже не знаете самі,
Що з ними робити".
Батько з злости: „А чи ти
Потрафиш зложити!"...

„На щож мені тим журитись,
Як гроші складати,
Коли ваші вже поцвили,
Тра перекладати".

Не сподобав собі батько
Тай до сина в злости:
„Мовчи, ліню, бо тут зараз
Порахую кости!

„Гони к бісу геть від мене,
Не приходь на очи,
Роби собі, як сам знаєш,
Як тобі захочесь"...

Засміявся син в кулак
Тай пішов у клуню.
Бурмотав собі під носом:
„Запізно, татуню!

„Кудиж мені до роботи,
Як я не учився...
Почекайте — щоб я тільки
До скрині добився.

„Там я собі поворожу,
Не буде вам страти,
Щоб для мене було досить
Кілька днів гуляти".

Вийшов батько у город,
Синок завинувся,
Набрав собі грошенят,
В свиту одягнувся

Тай пішов собі спокійно.
Забув він за сварку,
Вступив в шинок по дорозі,
Ковтнув собі чарку.

Зажурився старий батько,
Що то з сином буде,
Як його прииноровити
Щоб зробити люди.

А синок вже з гультаями
В карти собі грає
Тай сивуху на закуску
З ними потягає.

Звечеріло вже на добре,
Підхмеливсь синище;
Всі кишені спорожніли,
Тільки вітер свище.

Зажурився одинак,
Що тепер робити.
„Треба — каже — грошенят
Конче розкрутити!

„Ось зайду я до шинку
Тай уладжу жарти:
Я заставлю батька в жида,
Щоб дав лиш на карти.

„Вернусь, гроші відограю,
Прийду на снідання,
Насміюся тоді з жида
І довг віддам з раня".

Так прийшов він за шинквас,
Жидови шепоче,
Щоб дав грошей: бо він батька
Заставляти хоче.

Жидок з коса подивився,
Махнув бородою:
„Ну, дам гроші, тільки згоду
Підпиши зі мною,

„Що ти тата заставляєш
За сотку дукатів.
Як ти мені не віддаш,
Я без адвокатів

„І без суду... пропадає
Батько і достаток,
А тобі я ще допишу
Сотку на додаток".

Син думав, що то дурниця,
Нич не вийде з того;
Батько гроші заплатить,
В нього грошей много.

Підписав синок угоду,
Загорнув дукати,
Усміхнувся тай пішов
Дальше в карти грати.

Усів собі край стола
І завзято грає,
Але карта не ведеться,
Гроші витягає.

Розсипались по столі
Гроші, як полова...
Знов програв їх, лиш осталас
Мошкова умова.

— — — — — — — —

Зазоріло вже на день,
Оживали рухи:
Там сороки скреготали,
Там кусали мухи.

Пробудився рудий Мошко,
Потряс бородою:
„Ну, ледарю, вже твій тато
Не буде з тобою".

А тимчасом старий батько
Сина виглядає;
Продивились йому очи,
Та син не вертає.

Присів старий, зажурився:
Що йому робити?
Треба іти пошукати,
Добре насварити.

Узяв шапку, надів свиту,
Мовчки вийшов з дому.
Де пішов він, і за чим,
Не сказав нікому.

Иде задуманий селом,
Куди — сам не знає,
Аж тут з коршми рудий Мошко
Взустріч вибігає.

„Ну, Іване, куди так?
Маю до вас діло"...
Іван з коса подивився;
Жид таки вже сміло:

„Я купив вас! Ви мої,
Якжеж воно буде?
Син угоду підписав,
Виділи всі люди.

„Я вже гроші заплатив,
Тут, тут, подивися"...
Іван з дива остовпів.
„Жиде, відчепися!"

„Ну, як мені відчепитись,
Як ти мій, Іване;
Я купив тебе від сина...
Що? Діло погане?"

„Деж подівся, Мошку, син?"
„На що мені знати?
Забрав гроші тай пішов
Собі погуляти".

„Сором! Ганьба!" — кричить батько.
„А хтож винен тому?
Попсував ти сина сам,
Волю дав малому.

„Ти сміявся, як дитина
В розкошах гуляла,
Забув малу научити,
Щоб дитина знала.

„Тепер, батьку, не клени;
Син не винен тому;
Було його не пестити,
А вчити по свому!"

— — — — — — — —

Се не казка, добрі люди,
Не сміх, ані жарти,
Бо пещений одинак
Програв батька в карти.

Наука рахунків.

— Погребушко, скільки буде 5 більше 5?

Ученик заморгав очима.

Учитель: Ти чув, що я питався. 5 більше 5?

— Вісім — нерішучо відповів ученик.

Учитель: Подумай! Ти взяв в одного хлопця пять яблок і в другого пять. Скільки маєш віддати їм обом?

Ученик: Дванацять!

Учитель: За кару вийди з кляси на коридор!

Ученик вийшов і плаче. Бачить це ученик із третої кляси і питається його чого плаче?

— Бо учитель питався мене, скільки я маю віддати, коли я взяв пять більше пять.

— То було сказати: десять і учитель був би вдоволений.

— Де там! Я казав 12 і він не задоволився!

—o—

Жінка: Як ти плащ виваляв учора вечором! Аж страшно глянути! Та воно все в болоті!!

Чоловік: Бо він упав мені.

Жінка: То ти міг зогубити його!

Чоловік: О, ні! Плащ був защіплений на всі гузики.

УКРАЇНСЬКА ЖІНКА Й УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЄ МИСТЕЦТВО

(Доповідь, прочитана П. Авраменковою на Жіночім Конгресі)

Отсей перший Жіночий Конгрес в Америці скликали ми в такий час, коли ціла наша нація напружує всі свої сили, щоби добитися свого ідеалу. Річ ясна, що й українська жінка в Америці хоче також вложити й свою частину запалу, посвяти й свого знання для прославлення українського імени та для пропаганди наших державницьких змагань.

Питання заходить: Як це може вона зробити найскорше й найрозумніще й з виглядом на найкращий успіх.

Виходячи з цього заложення, хочу згадати таку ділянку, яка найбільше відповідна для українського жіноцтва в Америці, бо вона не вимагає великих жертв, а тільки охоти, деяких студій і праці.

Отим полем діяльности є: **ознайомити себе й американську іміґрацію та американський світ з українським народним мистецтвом.**

Бо українське народне мистецтво, якщо ми зуміємо його передати в його найкращих зразках, буде найкращою пропагандою високої й давної української культури.

І коли мистецькі вироби домашнього вжитку, отой тисячелітній продукт української жінки, хапає за серце й очі не тільки нас, але й чужинців, наших ворогів, то це значить, що українська жінка передала нашому народови й людській культурі найкращі мистецькі перлини.

Доконати цього могла українська жінка тому, що вона завжди, на протязі цілої нашої історії, займала визначне місце в житті родиннім і громадськім. Вона була людиною вільною й тому творчою, життєздатною, яка виробила собі великий артистичний смак. А що мала громадський інстинкт, тому твори її були витвором вищих і ширших почувань. І тому перетревали вони віки. І тому ми сьогодні за ними слідкуємо, їх відгребуємо й на них учимося.

Нам в Америці треба в першу чергу використати те, що вже зібрано трудами ріжних дослідників, між якими є багато наших визначних жінок, і запізнатися більш науково з народнім мистецтвом, як віковим культурним витвором української жінки.

Ознайомившись з тим мистецтвом, нам треба застосувати його до нашого власного життя. Значить, нам треба зробити в першу чергу хату української жінки в Америці українською.

А давши в своїй власній хаті зразок дійсного українського народнього мистецтва, треба його потім вивести на ширший американський світ. Та зробити це треба пляново, підготовлено й на підставі певних студій.

Коли ми сьогодня хочемо прибирати американську хату, то не багато треба завдавати собі труду. В департмент-сторах тримають спеціяльних людей, які „домечують" ріжні річи й скажуть, як кожда кімната має бути обмальована, та в якім кольорі.

І тому ті хати такі мертві, бо всі однакові. Тому вони так скоро виходять з моди. Але погляньмо й перестудіюймо розмальовування в хаті й знадвору по наших селянських хатах, а побачимо, скільки там краси й ріжноманітности та як чудово це можна би примінити до української хати в Америці. **І чи ті орнаменти не були би найкращою і оригінальною тут прикрасою?**

Памятаймо, що наш одяг народний, наші килими, тканини й вишивки, наші писанки та наші витинки з паперу, оті витвори української жінки, тільки тому поривають око чужинця, що вони впливають естетично на людське око, що там є гарний уклад ліній і барв та що там кольори з собою гармонізують. Віки складаються на ту естетику. А щоби її пізнати, треба це вистудіювати.

Є вже багато ріжних творів, в яких описане народне мистецтво, зосібна те, що відноситься до творів української жінки. Я можу вам перечислити десятки таких творів, які треба подати до загального відома. І не тільки те. Ті книжки чи там наукові розвідки треба спровадити до Америки й тут їх треба перестудіювати.

Бо чи ми в Америці маємо жити тільки плодами наших братів чи сестер у рідним краю? Чи ми не можемо теж самостійно творити? Коли, скажім, на Гуцульщині може повстати спілка, яка займається українським килимарством, то чому не може повстати така спілка в Америці? Чому саме Союз Українок не може взяти **ініціятиву у свої руки й заложити спілку, скажім, „Гуцульське мистецтво в Америці" чи йому подібне?**

І чи в нас не треба тут авторитетної інституції, яка малаб право сказати своє слово в справах українського мистецтва й зробити кінець з тою тандитою, що її носять, розпродують чи виставляють як українську?

І треба нам такої інституції, яка навчила би нас самих і чужинців, звідки які вишивки походять та який є питомо-український спосіб вишивання і т. п. В той спосіб ми себе краще пізнаємо. А коли ми дивимося на сцену і бачимо там чудові строї, так хай нам відразу стоїть перед очима наша Галичина з Поділлям чи Гуцульщиною, коли бачимо зразки геометричної орнаментики, а Полтавщина чи Харківщина, коли бачимо в вишивках мотиви рослинні.

І треба нам пізнати красу українського одягу, його простоту та скромність, а заразом елеґантність.

І треба поглибити техніку малювання писанок, бож саме в писанці пробивається надзвичайно великий хист і велике естетичне чуття української жінки.

І про це є гарна література, яку треба проголосити, а книжки теж спровадити і їх перестудіювати.

Коли ми втягнемо молоде покоління, а між ними можуть бути майбутні великі артисти, до студіювання українського народного мистецтва, то цілком певно воно видасть нових українських мистців, тут роджених і вихованих в Америці, котрі перетворюватимуть українське народне мистецтво на американський лад. Коли вони будуть справжні артисти, (а нема потреби сумніватися, що ми таких не будемо мати), то вони задержать український стиль і його тільки змодернізують, щось до нього додадуть, чи віднімуть, але це нам на шкоду не вийде, бо й штука теж розвивається й збогачується чимраз новими мотивами. В той спосіб можемо збогатити американське мистецтво плодами українського духа.

В краю маємо вже багато жінок, що покінчили студії й працюють на полі української штуки. Маємо різьбарки, малярки, графіки, емалієрки. Згадатиб тільки за такі відомі імена як Олена Кульчицька, Ольшанська-Стефанович, Марія Котляревська, Олена Сахновська, Марія Дольницька, Зоня Зарицька і багато інших. Всі вони працюють на своїх ділянках, користуючись плодами народного мистецтва. І в нас в Америці треба нам виховати таких жінок з нашого молодого покоління, тому саме треба нам в першу чергу заснувати при Союзі Українок осібний відділ, який гуртував би тих, що інтересуються українським народним мистецтвом.

Цей відділ повинен спровадити літературу про народне мистецтво, з якою члени відділу повинні обзнайомитися.

В дальшу чергу треба старатися видати дещо про українське народне мистецтво в англійській мові, для американців і для нашого молодого покоління.

В той спосіб зможемо підховати з молоді, що кінчить високі школи і студіює штуку, піонірів поширювання українського народного мистецтва в Америці. А раз ми їх в тім дусі підховаємо, то вони українського народного мистецтва ніколи не відречуться, бо не можна відректися краси й лету та того всього, що знаменує великий талан і працю української жінки.

КІНЕЦЬ ОСТАННЬОГО КОРОЛЯ АШАНТІВ.

Приносив у жертву „злому духові" по 600 невільників. — Знайшли його золотий престіл.

Недавно помер у Кумасі, головнім місті західно-африканської муринської держави, Нана Премпег, останній король Ашантів. Аж до своєї детронізації був деспотичним і необмеженим володарем країни, великої 27,500 кв. км. Там живе около пів міліона його чорних підданих, бувших людоїдів. Нана Премпег, що значить „Князь-мущина наче гора" володів дуже жорстоко. Був фанатичним визнавцем „Злого духа", у якого честь кілька разів до року уладжував великі торжества, на яких приносив у жертву все цілі сотки невільників. Так то що року казав убивати 600—700 невільників. Х 1896 році продісталися до його держави Англійці. Вирубали „святі" дерева, в коронах яких — як вірили Ашанти, жив „Злий Дух". Самого короля Англійці вивезли на острови в Індійськім океані. Жив він там цілих 28 літ у добробуті такім великім, що міг мати по кількасот жінок. Вкінці рішився перейти на християнство, розпустив свій гарем і повідомив англійську владу, що рішився „заложити собі на голову циліндер і ходити до церкви". Однаке жадав, щоби позволили йому вернутися у рідну країну.

В 1924 році вернувся додому як приватна людина, та вже небаром вибрали його тут начальником, а вже 1926 року мусіла його англійська кольоніяльна влада признати верховним начальником усеї кумаської округи.

Цікава пригода сталася з його золотим престолом, що був багато висаджуваний дорогоцінними каменями. Після приходу англійських кольоніяльних військ, перед якими тубільці не могли оборонитися, золотий королівський престіл пропав загадочно. Не могли віднайти престола навіть тоді, як за його віднайдення призначили велику нагороду. Щойно в 1921 році віднайшли престіл припадково при будові нової залізниці, а саме закопаний глибоко в землі у віддалі 120 миль на північ від Кумасі.

„ВІЧНИЙ ОГОНЬ" У МОРЕНІ.

На румунських нафтових полях у Морені горить уже два роки нафтовий шиб ч. 160. Вогонь вибухнув 27 квітня 1930 року. Найліпші інжинири й фаховці світа старалися вгасити вогонь, та дарма. Всі спроби — а впало їх жертвою багато людей — були безуспішні. І так старалися вкрити шиб величезним сталевим дахом — та цей дах до кількох хвилин розтопився наче олово. Вибудували панцирний тунель, яким хотіли влекшити приступ до полумя — тунель вилетів у повітря. Летуни робили спроби спеціяльними бомбами до гашення — та страшна горіч сягає до кількасот метрів і бомби нічого не вдіяли. Вкінці бомбардували шиб із тяжких гармат (шиб глибокий на 1,800 метрів) і знову надармо. Розписали конкурс із величезною нагородою, як вгасити вогонь, однаке шиб горить далі. Та в шибі ч. 160 горять гази, а не нафта, тому є небезпека, що ціла ріпнина в околиці Морені втратить гази. Гази ті служать теж до вибуху джерел і вже тепер є вибухи джерел і вже тепер є вибухи в інших шибах багато менші. Тому, що шиб горить уже так довго і нема надії вгасити його, назвали його „вічним огнем".

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ. (10)

Дівчина привитала всіх трох мужчин, а особливо привітливо вона усміхнулася до того, що був з чорненькими вусиками. Це був Росіянин Карський, який до революції був танцюристом у царському балеті. Революція вигнала його за кордон і тепер він час-від-часу танцював в ріжних театрах, де Флора й познайомилася з ним. До нього Естебан почував велику заздрість. Всі троє сіли біля стола й почали нараду в важній для них справі.

„Тепер", сказав старший мужчина, що говорив дівчиним англійським діялектом, „ми Фльоро, всі зібралися тут. Значить, можна остаточно говорити про справи". „Так", відповіла Фльора, „ми маємо тепер усе. Маємо гроші, маємо Естебана, а тому можна почати справу. Коли ми рушаємо? Скільки грошей ви зібрали?" — запитала дівчина. „Ви знаєте, що я дешево не продам. Коли ви не дістанете дві тисячі фунтів, то нема що й говорити про справу".

„Дві тисячі фунтів зробить вас найбогатшими людьми в світі" — закінчила дівчина. „Ми, Фльоро, маємо гроші". При тім він показав готівку. Далі дістав з кишені мапу й олівець та подав їх дівчині. Дівчина подивилася пильно на мапу, а потім олівцем закреслила невеличкий район у дуже віддаленій частині Африки. „Коли ми прибудемо туди, тоді ви будете знати все докладно, а тепер більше нічого не скажу", завважила дівчина.

„Чому ти тепер не хочеш сказати всього докладно?" суворо запитав один з трох мужчин. „Тому, що не хочу легко спійматися в руки злодіїв!" — відповіла дівчина. „Я сама хочу бути проводарем нашої банди, а тому мусите робити те, що я скажу й слідувати по моїм вказівкам". „Добре, Фльоро", завважив все той же мужчина, „ми згідні з цим, але памятай, що коли захочеш нас перехитрити, то ось буде тобі!" — він показав рукою так, ніби ножем полоснув горло.